

Recessió i paràlisi política a la UE

- Els progressos aconseguits pels 10 països que hi van ingressar el 2004 estan en franc retrocés

MATEO MADRIDEJOS*

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 10.05.09

Cinc anys després de l'ampliació més nombrosa, que va incorporar la majoria dels països alliberats o sorgits del desastre soviètic, la Unió Europea pateix una profunda recessió econòmica i una aparatosa paràlisi política, a l'espera d'unes eleccions transnacionals a principis del mes de juny que estan amenaçades per uns nivells d'abstenció sense precedents. Debilitada estratègicament, esperant rebre bones notícies de Washington, però d'esquena a Rússia, l'Europa dels 27 no té seguretat sobre el Tractat de Lisboa, un succedani sorgit de la pressa per maquillar el feridor fracàs del projecte de Constitució.

A causa de la tempesta financera, els progressos aconseguits pels 10 països que hi van ingressar l'1 de maig del 2004 estan en franc retrocés, i la prosperitat anhelada, en entredit. L'estabilitat monetària es fa inviable perquè els països de l'Europa oriental no compleixen els anomenats criteris de Maastricht (dèficit, inflació, taxa d'interès), que comencen a ser perillosament vulnerats pels socis de l'eurozona, on es produeix una explosió insostenible del deute públic. Polònia, Hongria o la República Txeca reclamen que es revisin els protocols d'adhesió a l'euro o que es redueixin els dos anys que qualsevol país ha de passar al purgatori del sistema de canvis. Els murs reals i simbòlics es tornen a alçar al cor d'Europa.

LES DADES econòmiques són inquietants i les previsions de la Comissió de la Unió Europea, presentades pel comissari espanyol Joaquín Almunia, radiografien "la crisi més profunda i àmplia des del final de la segona guerra mundial" (1945), amb una contracció del 4% aquest any a l'eurozona i la pèrdua de 8,5 milions de llocs de treball. Del Bàltic als Balcans, pràcticament tots els països veuran com es volatilitzen els avantatges de 10 anys.

El retrocés en diversos d'ells arribarà al 15% del producte interior brut. Aquesta caiguda tan brutal tindrà efectes psicològics demolidors que estendran ombres ominoses sobre la independència real de les que van ser repúbliques soviètiques o membres del Pacte de Varsòvia.

Si l'èxit econòmic i comercial es ressenten, ressuscita la sobirania limitada mentre la cohesió política i cultural segueix en precari. El patrimoni comunitari és rellevant i obligatori, però el voluntarisme polític no funciona quan es tracta d'establir una identitat europea capaç de rectificar els daltabaixos històrics i dissenyar el futur. En lloc d'enfortir el seu nucli dur i avançar cap a la integració política, mitjançant una reforma de les institucions prèvia a l'admissió de nous membres, la Unió Europea va actuar exactament a la inversa: es va embarcar en una massiva ampliació que ara dificulta qualsevol projecte integrador i afavoreix, al contrari, les diverses velocitats i els privilegis o les excepcions abusives, de les quals el Regne Unit resulta ser el campió indiscutible.

La crisi global afecta els dos pilars de qualsevol integració amb perspectiva federal: el sistema impositiu i la política exterior i de defensa

comuna, que segueixen en mans dels estats membres, malgrat alguns retocs merament cosmètics. Els obstacles per a una estratègia comuna i coherent davant la depressió global han resultat patètics en molts moments. I, tan aviat com es perfila a l'horitzó la silueta de Rússia, dels seus serveis secrets i els seus hidrocarburs, sorgeixen discrepàncies insalvables entre la vella i la nova Europa.

Per a molts estats occidentals, començant per Alemanya i França, les relacions amb el Kremlin són més importants que els problemàtics destins d'Ucraïna, Bielorússia, Geòrgia, Armènia, l'Azerbaidjan o Moldàvia. La seguretat energètica o estratègica és prioritària per als que realment manen a Brussel·les, de manera que l'OTAN, dirigida pels Estats Units, es converteix en una garantia per als països que van formar part del bloc soviètic i que no poden superar la paranoia que els suscita l'imperialisme latent de Moscou o que se senten desemparats pel poder tou dels seus consocis europeus. L'"associació oriental" oferta per la Unió a les sis exrepúbliques soviètiques no deixa de ser una argúcia per eludir el vidriós assumpte de l'avanç de les fronteres de l'OTAN, però desperta més que recels a Moscou.

LES MANIOBRES de l'OTAN a Geòrgia, que Moscou considera una provocació, constitueixen, més que una demostració de força europea, els focs d'artifici d'aquests estratègs nord-americans que pretenen crear un "Israel del Caucas". Els europeus estan dividits sobre les causes de la guerra georgiana i les seves seqüeles, inquiets per la qüestió energètica, però disposats a actuar com a mediadors i observadors, a més a més de prestamistes, una tasca auxiliar que reflecteix la seva impotència i que sembla més una aspiració neutralista que una determinació geoestratègica.

La Unió Europea va sobreviure a la caiguda del comunisme, responent a la pregunta plantejada dramàticament l'any 1989 per l'historiador François Furet, però els reptes han canviat radicalment en aquests dos decennis. Com a únic "imperi liberal", fundat en la seducció més que en la força, l'empresa europea troba grans obstacles per a l'assimilació de nous socis i és raonable preguntar-se si mantindrà el seu atractiu enmig de la crisi i una situació estratègica enormement complexa, amb una potència hegemònica però declinant i una multiplicació desordenada dels actors regionals.

*Periodista i historiador.